

Eloisa ikä -ohjelma-asiakirja

2017

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Sisältö

1. OHJELMAN TAVOITTEET	3
1.1 Ohjelman tavoitteet.....	3
1.2 Kohderyhmät	3
2. OHJELMAN TOTEUTUS.....	4
2.1 Ohjelman rakenne ja koordinointi.....	4
2.2 Kehittämistyön tuki ja hankkeiden velvoitteet.....	5
3. OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI	7
4. VIESTINTÄ	9

JOHDANTO

Eloisa ikä -avustusohjelma (2012–2017) edistää ikääntyneiden ihmisten hyvää arkea. Tilastokeskuksen mukaan yli 60-vuotiaita ihmisiä oli Suomessa 1,5 miljoonaa, yli 80-vuotiaita 283 000 ja yli 100-vuotiaita 759 henkeä vuonna 2015. Ohjelman lähtökohtana ovat ihmisten omat voimavarat, vahvuudet ja elämänkokemus sekä näkemys omasta arjesta.

Eloisa ikä -avustusohjelma on käynnistynyt Raha-automaattiyhdistyksen varoilla vuonna 2012, ja vuonna 2017 toiminnan rahoittajana jatkaa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, STEA. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton, VTKL:n, kanssa. Tässä ohjelma-asiakirjassa tarkastellaan Eloisa ikä -ohjelman tavoitteita, toteutusta ja rakennetta.

1. OHJELMAN TAVOITTEET

Eloisa ikä -ohjelman päämääränä on luoda edellytyksiä iäkkäiden hyvälle arjelle ikääntymisen eri vaiheissa, myös elämän nivelkohdissa kuten esimerkiksi eläkkeelle jäädessä, toimintakyvyn heiketessä, aistivammojen, vakavan sairastumisen, läheisen kuoleman tai omasta kodista muuton yhteydessä.

1.1 Ohjelman tavoitteet

Eloisa ikä -ohjelman tavoitteina on:

1. Mahdollisuuksien ja edellytysten luominen ikääntyneiden ihmisten osallisuudelle ja mielekkäälle tekemiselle
2. Paikallisten yhteistyömallien kehittäminen
 - o ikääntyneiden ihmisten hyvinvoinnin vahvistamiseen
 - o arjessa selviytymistä uhkaavien ongelmien tunnistamiseen ja varhaiseen välittämiseen
 - o ongelmia kohdanneiden auttamiseen
3. Yhteiskunnan ja kansalaisten asenteisiin vaikuttaminen myönteisen ikäidentiteetin vahvistamiseksi

Ohjelman tarkoituksena on vahvistaa kehittämistyön tulosten ja vaikutusten aikaansaamista ja esille nostamista. Lisäksi ohjelma nostaa esille ikääntyneiden ihmisten parissa tehtävää järjestötyötä ja sen mahdollisuuksia laajalti hyvinvoinnin ja toimijuuden edistämiseksi.

1.2 Kohderyhmät

Avustusohjelman kohderyhminä ovat yli 60-vuotiaat ihmiset, jotka ovat

- aktiivisia ja toimintakykyisiä, haluavat antaa panostaan vapaaehtoistoimintaan ja ylläpitää toimintakykyään
- riskiryhmiin kuuluvia ja joiden toimintakyvyn ennakoidaan heikkenevän, jos mitään ei tehdä
- kohdanneet ongelmia kuten pitkäaikaissairautta tai toimintakyvyn heikkenemistä.

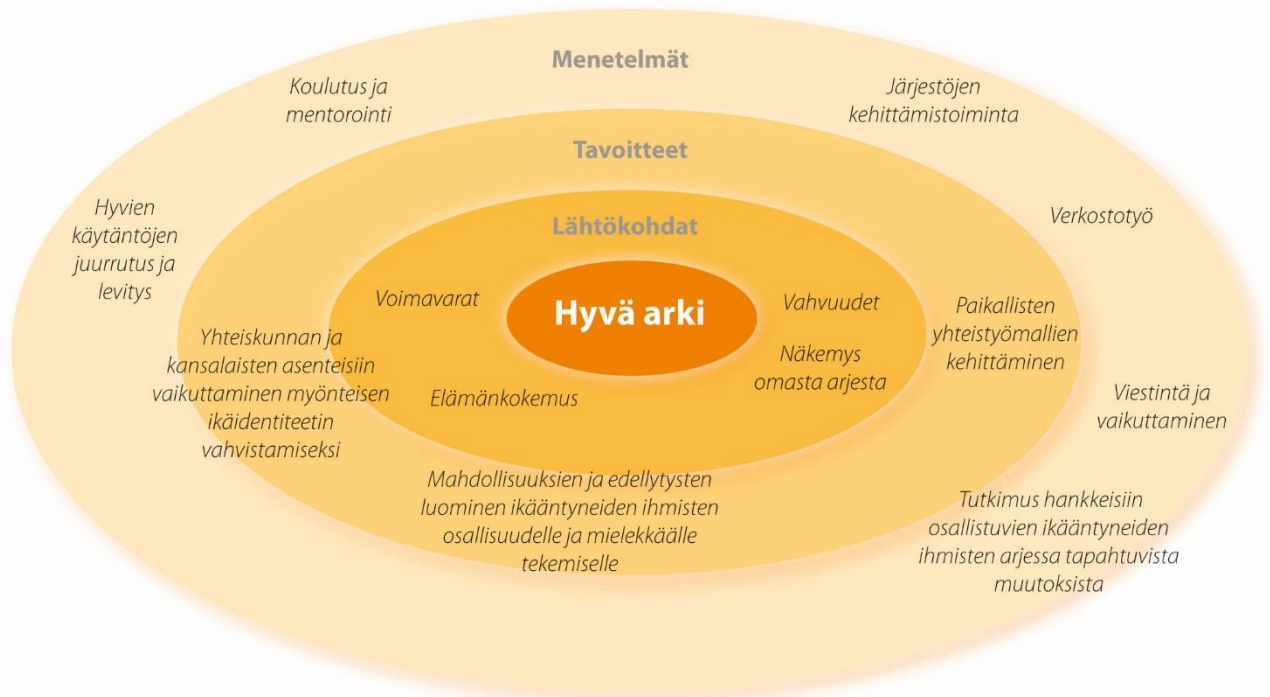
2. OHJELMAN TOTEUTUS

Eloisa ikä -avustusohjelmaa rahoittaa STEA, ja koordinoinnista vastaa Vanhustyön keskusliitto, VTKL. Ohjelman kehittämistoiminta toteutuu järjestöjen hankkeissa, ja ne muodostavat yhteisen verkoston ja kehittämisalustan.

Ohjelmaan osallistuvat järjestöt toteuttavat käytännön kehittämistyötä ja toimintoja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Oleellista on, että ohjelmassa mukana olevat järjestöt verkostoituvat sekä keskenään että kuntien eri toimialojen, omalla toiminta-alueella toimivien muiden järjestöjen, seurakuntien, yritysten tai muiden toiminnan kannalta relevanttien tahojen kanssa. Järjestöjen keskinäinen verkostoituminen antaa mahdollisuuden oman toiminnan vertaisarviointiin, hyvien käytäntöjen levittämiseen sekä asiantuntijuuden ja osaamisen jakamiseen ja yhteiseen oppimiseen. Paikallinen verkostoituminen tehostaa toimintaa ja parantaa toiminnan laatua ikäihmisen ja hänen perheensä näkökulmasta. Keskeistä ohjelman toteuttamisessa on myös yhteistyökäytäntöjen luominen ikäihmisten mukaan ottamiseksi toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

2.1 Ohjelman rakenne ja koordinointi

STEA valvoo ohjelmaan valittujen avustuskohteiden avustusten käyttöä. Lisäksi STEA seuraa ohjelmalla aikaansaatuja tuloksia ja vaikutuksia. Vanhustyön keskusliitto koordinoi Eloisa ikä -avustusohjelman toteutusta ja tukee ohjelmaan valittavien hankkeiden toimintaa. Lisäksi koordinaatio tukee ikäihmisten hyvää arkea edistävien käytäntöjen juurruttamista, edistää myönteistä näkemystä ikääntymiseen ja toteuttaa tutkimusta hankkeiden toimintojen vaikutuksista ikäihmisten arkeen. Kehittämistoiminnan viitekehysenä käytetään toimijuus-käsitettä, jonka mukaan tarkastelun kohteena ovat toimintakäytännöt ja ikäihmiset toimijoina erilaisissa arjen tilanteissa.

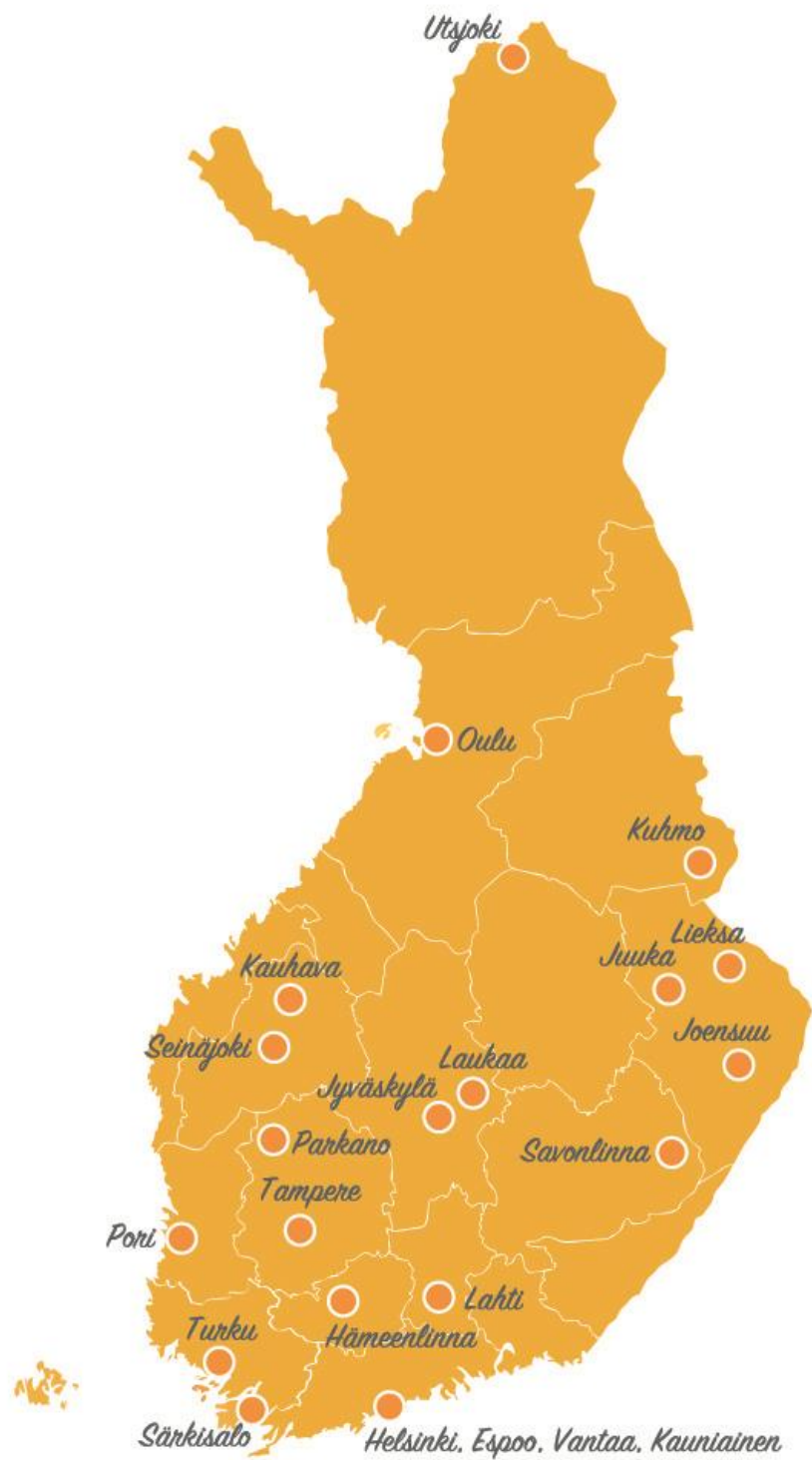

KUVIO 1. Eloisa ikä -ohjelman lähtökohdat, tavoitteet ja menetelmät

Sidosryhmäyhteistyö ja ohjelman sisältöjen esillä pitäminen kuuluu sekä STEAn että VTKLn vastuualueelle. Eloisa ikä -neuvottelukunta toimii keskustelevana asiantuntijatukena ohjelman toteuttamiselle. Neuvottelukunnassa on edustettuina STEAn ja Vanhustyön keskusliiton lisäksi THL, Kuntaliitto, eläkeläisjärjestöt, kuntataso, yliopisto ja ammattikorkeakoulu. Eloisa ryhmä puolestaan koostuu STEAn ja VTKL:n edustajista tehtävään ohjelmakoordinaation käytännön asioista sopiminen ja toimeenpano.

2.2 Kehittämistyön tuki ja hankkeiden velvoitteet

STEA vastaa avustusta saavien järjestöjen ohjaus- ja neuvontatyöstä avustuksen käyttöön liittyvissä asioissa. Eloisa ikä -ohjelmaan ei oteta enää uusia hankkeita. Ohjelmakausi päättyy vuoden 2017 lopussa.

Kuvio 2. Eloisa ikä -ohjelman hankepaikkakunnat

Hankkeiden veloitteet

Avustusohjelmaan osallistuvat järjestöt ovat sitoutuneet ohjelmakehittämiseen seuraavilla tavoilla:

- toteuttamalla ohjelman tavoitteiden mukaista toimintaa
- tuomalla esille osallistumisensa ohjelmaan tiedottaessaan omasta toiminnastaan ja hyödyntämään ohjelman yhteistä ilmettä (mm. Eloisa ikä -logon käyttö)
- esittelemällä toimintaansa erikseen sovittavissa ohjelman seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa
- vahvistamalla omaa osaamistaan osallistumalla ohjelman järjestämiin verkostotilaisuuksiin ja koulutuksiin
- jakamalla omaa osaamistaan ja tietämystään myös muiden ohjelmaan osallistuvien hyödyksi
- osallistumalla erikseen sovittavalla tavalla ohjelman yhteisen viestinnän toteuttamiseen
- toteuttamalla ohjelman edellyttämää seurantaa ja keräämään seuranta- ja arviointitietoa
- solmimalla yhteistyösuhteita toiminta-alueellaan toiminnan levittämiseksi ja juurruttamiseksi

Mikäli toimintavuoden aikana tulee tarvetta muuttaa tai täsmentää toiminnan sisältöä tai tavoitteita, hakijan tulee olla yhteydessä avustusvalmistelijaan. Taloudellisissa, kirjanpidollisissa ja juridisissa kysymyksissä otetaan yhteyttä avustuksesta vastaavan tarkastajaan.

Vanhustyön keskusliiton koordinaation tarjoama tuki

Ohjelman koordinaation tarkoituksena on varmistaa ohjelman tavoitteiden toteutuminen. Vanhustyön keskusliiton koordinaation tavoitteina on:

- Tukea ohjelmassa mukana olevien järjestöjen kehittämistyötä
- Verkottaa järjestöjä yhteistyön tiivistämiseksi
- Vahvistaa paikallisten toimijoiden yhteistyötä
- Tukea ikäihmisten hyvää arkea edistävien käytäntöjen juurruttamista
- Edistää myönteistä asennetta ikääntymistä kohtaan yhteiskunnassa

Tavoitteiden saavuttamiseksi koordinaatio käyttää seuraavia keinoja:

- Käydään kylässä -tapaamiset osahankkeita toteuttaviin järjestöihin
- Hankeverkoston seminaarit/työkokoukset x 3 vuodessa yhdessä STEAn kanssa
- Temaattinen verkostotyö
- Hanke- ja toimintokohtainen mentorointi
- Tutkimus ohjelmatoiminnan vaikutuksista ikääntyneiden ihmisten arkeen
- Viestintä: Eloisaikä.fi -verkkosivut, verkostoviestintä, ja sosiaalisen median kanavat hankkeiden toiminnan ja hyvien käytäntöjen esille nostaminen
- Ikääntymisen monimuotoisuuden ja myönteisen ikäkäsityksen esille tuominen
- Sidosryhmäyhteistyö

3. OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

STEAn rooli ja tehtävät seurannassa ja arvioinnissa

Eloisa ikä -ohjelman seurannasta ja arvioinnista vastaa STEA. Ohjelmaa tarkastellaan yhtenä, useista eri projekteista ja toiminnoista koostuvana kokonaisuutena, ja sitä arvioidaan kolmella tasolla: ohjelma, projekti/toiminto ja osallistuja.

Ohjelman arviointi toteutetaan kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti. Kehittävä ulottuvuus koskee erityisesti ohjelma- ja projekti-/toimintotasoja. Arvioinnin avulla pyritään nostamaan esille avustuskohdeiden toimintaan liittyviä kehittämiskohteita ja -tarpeita, jotta toiminta vastaisi mahdollisimman hyvin kohderyhmien tarpeisiin sekä toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Tavoitteena on tuottaa johtopäätöksiä ja konkreettisia ehdotuksia ohjelman sekä siihen kuuluvien yksittäisten toimintojen ja projektien kehittämisen tueksi.

Arvioinnin toinen keskeinen tavoite on tuottaa tietoa ohjelmalla aikaansaaduista tuloksista ja vaikutuksista. Tuloksilla ja vaikutuksilla tarkoitetaan niitä asioita ja kehitystä, jota ohjelmalla saadaan aikaiseksi. Arvioinnin keskiössä ovat tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä loppukäyttäjien kokema hyöty. Arvioinnin kohdentumista ohjaa viitekehys¹, mikä sisältää elementtejä mm. Euroopan komission yleisestä ohjelma-arvioinnin viitekehystä, Euroopan laatupalkintomallista (EFQM) sekä Evert Vedungin vaikutusarviointimallista. Viitekehysten mukaisesti arviointi kohdentuu yhdeksään osa-alueeseen:

1. Toimeenpano
2. Tavoitteiden asettelu
3. Kohderyhmien valinta ja tavoittaminen
4. Organisointi, koordinointi ja johtaminen
5. Toimenpiteet, toteutus, resursointi
6. Kumppanuudet ja yhteistyö
7. Viestintä
8. Tulosten juurruttamiseen varautuminen
9. Tulokset ja vaikutukset

STEA auttaa ja tarjoaa tukea ohjelmassa mukana oleville projekteille ja toiminnoille seuranta- ja arviointikäytäntöjen suunnittelussa ja toimintojen kehittämisessä yhdessä Vanhustyön keskusliiton koordinaation kanssa. Tarvittaessa STEA toteuttaa myös yksittäisiä ja seurantakäyntejä ohjelmaan kuuluviin projekteihin ja toimintoihin.

Vanhustyön keskusliiton rooli ja tehtävät seurannassa ja arvioinnissa

Vanhustyön keskusliitto tarjoaa ohjelmassa mukana oleville projekteille ja toiminnoille käytännön tukea oman toiminnan seurantaan ja arviointiin yhdessä STEAn kanssa. Vanhustyön keskusliitto tuottaa tutkimustietoa ohjelmassa toteutettavan toiminnan vaikutuksista ikäihmisten arkeen. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan sitä, miten ohjelmassa kehitetyt toiminnot ja mallit muuttavat mukana olevien ikäihmisten arkea sekä osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia ja millaisia vaikutuksia niillä on ikäihmisten psykososiaaliseen hyvinvointiin. Erillinen tutkimussuunnitelma löytyy osoitteesta www.eloisaike.fi/Aineisto.

Ohjelmassa mukana olevien projektien ja toimintojen tehtävät

Jokainen avustusohjelmassa mukana oleva toimija tuottaa STEAlle seurantatietoa oman toiminnan sisällöstä, laajuudesta, kehittämistarpeista sekä aikaansaaduista tuloksista ja vaikutuksista. STEAn seurantarjestelmän mukaisesti avustettavista toiminnoista tulee tuottaa tietoa neljästä näkökulmasta: työntekijät (itsearviointi), osallistujat (kohderyhmä), kumppanit sekä vapaaehtoistoimijat.

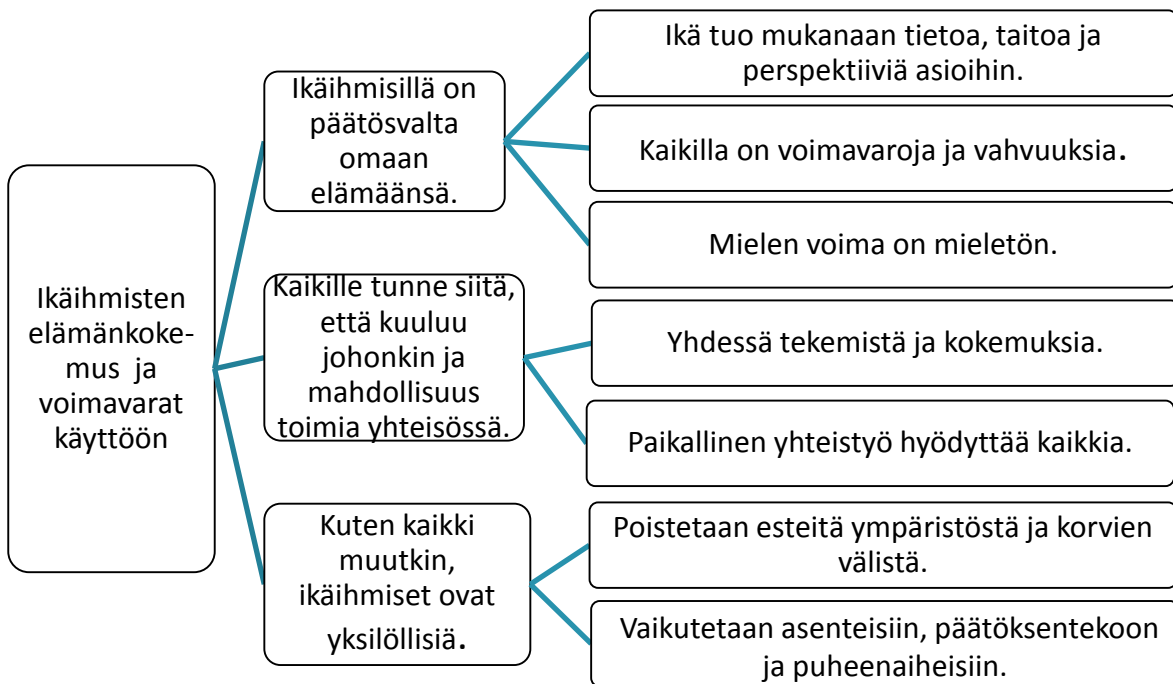
Seurantatiedot toimitetaan STEAlle kerran vuodessa, maaliskuun loppuun mennessä, päättyneen kalenterivuoden osalta. STEA ohjeistaa ohjelmassa mukana olevat projektit ja toiminnot seurantakäytäntöihin yhdessä Vanhustyön keskusliiton kanssa.

¹ Soveltaen: European Commission (1999); EFQM-malli (The EFQM Excellence Model 2003); Vedung (1997)

Ohjelmassa mukana olevat projektit ja toiminnot ovat veloitettuja toimittamaan STEAn erikseen pyytämää arviointiaineistoa (esim. vastaamaan erillisiin kyselyihin, osallistumaan haastatteluihin tai arviointipäivään) ja tekemään yhteistyötä Vanhustyön keskusliiton tutkijoiden kanssa.

4. VIESTINTÄ

Eloisa ikä -avustusohjelmaan liittyvä viestintä rakentaa myönteistä mielikuvaa ikäihmisistä, tekee avustusohjelmasta näkyvän ja tukee järjestöjä ja hankkeita tavoitteiden saavuttamisessa. Ohjelman pääviestit näkyvät alla olevassa kuviossa. Pääviestien kokoavana kattoteemana on ikäihmisten yhdenvertaisuus.

Viestinnällä pyritään myös lisäämään kiinnostusta järjestöjen toimintaan yleensä ja vapaaehtoistoimintaan sekä tuomaan esille järjestöissä tehtävää työtä. Lisäksi viestinnällä kannustetaan järjestöjä kehittämään ohjelman tavoitteita edistäviä hankkeita. Viestintää suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä STEAn ja VTKL:n Eloisa ikä -koordinaatiohankkeen kesken.

Avustusohjelman viestintä kytkeytyy osaksi STEAn viestintää. Ohjelman toiminnan avulla kansalaisille kerrotaan siitä, mitä STEAn avustuksilla tehdään. Avustusohjelman viestintä on suunnattu erityisesti ikäihmisten parissa työskenteleville ja päätöksentekijöille. Lisäksi tavoitellaan järjestöjen toimijoita, järjestöjen toiminnan paikallisia sidosryhmiä, vapaaehtoisia ja hankkeiden kohderyhmiä.

Viestinnällä parannetaan myös hankkeiden välistä yhteydenpitoa, hyvien käytäntöjen levittämistä sekä asiantuntijuuden ja osaamisen jakamista ja yhteistä oppimista. Tässä Vanhustyön keskusliiton koordinaatiohankkeen rooli on keskeinen.

Avustusohjelman viestintäyhteistyön roolit:

STEA: avustusohjelman brändi

- Viestinnän konsepti ja graafinen ilme
- STEA-tason sisältö avustusohjelmien materiaaleissa (esim. verkkosivustoilla)

Koordinoiva järjestö: Ohjelmaviestintä

- Tukimateriaalit järjestöille
- Avustusohjelman verkkosivuston ylläpito
- Hankeverkoston sisäinen viestintä, mukaan lukien ohjelman extraweb
- Kannanotot, mediatyö, omat tapahtumat
- Hankkeen yleisesite ja muu vastaava ohjelmaviestintä

Mukana olevat hankkeet: Hankeviestintä

- Viestintä järjestön/hankkeen omille sidosryhmille: järjestön omat verkostot, jäsenet, Eloisa ikä -rahoitetun toiminnan kohteet, mediatyö, tapahtumajärjestelyt, tiedotteet jne.

Sidosryhmät ja verkostoiminen

Sidosryhmäyhteistyötä ja vaikuttajaviestintää tehdään sekä STEAn että VTKL:n toimesta. Eloisa ikä -ohjelmassa pyritään vahvistamaan ikäihmisten hyvinvointia ja toimijuutta, havaitsemaan varhain hyvinvointia uhkaavia ongelmia ja tarjoamaan varhaista välittämistä. Tämä edellyttää kansalaistoimintaa ja verkostoitumista kuntatasolla. Eloisa ikä -koordinaatio tukee ikäihmisten, järjestöjen, kuntien, seurakuntien ja muiden paikallisten toimijoiden keskinäistä verkostoitumista.

Eloisa ikä -ohjelma hyödyntää Innokylän (www.innokyla.fi) kehittämisalustaa yleisen näkyvyyden vahvistamiseksi.

Eloisa ikä -ohjelma tukee myös osaltaan Kansallisen muistiohjelman 2012–2020 toimeenpanoa. Eloisa ikä -hankkeet tarjoavat muistisairaille ja heidän läheisilleen mm. tietoa, ohjausta, neuvontaa, osallisuutta ja vertaistukea.

Eloisa ikä -ohjelma tekee yhteistyötä STEAn Emma & Elias -avustusohjelman kanssa sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämiseksi sekä Ikäinstituutin Voimaa Vanhuuteen, iäkkäiden terveystoimintaohjelman kanssa ikäihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteystiedot

STEA:n ohjelmatiimi

Ohjelmatyö: erityisasiantuntija Elina Varjonen ja arviointi- ja kehittämisspäälikkö Tuomas Koskela ja avustusvalmistelija Marika Heimo

Seuranta: avustusvalmistelija Anne Väisänen ja seurantavastaava Nina von Hertzen-Oosi

Viestintä: tiedottajat Sanna Kontkanen ja Johanna Kotonen

Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@stm.fi

VTKL:n ohjelmatiimi

Ohjelman koordinointi: ohjelmapäälikkö Reija Heinola ja ohjelmakoordinaattori Katja Helo

Ohjelman viestintä: viestintäkoordinaattori Tiina Hailla

Tutkimus: vanhempi tutkija Marja Saarenheimo ja tutkija Minna Pietilä

Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@vtkl.fi

Ajantasaista tietoa verkkosivuilta: www.eloisaika.fi ja www.eloisaika.fi